

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตาในทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง
The development of quality of life in accordance with the Paramita philosophy
in the moderate Postmodern Philosophy

บรรพดี ราฟิงนิตย์¹, รวิช ตาแก้ว² และกীরติ บุญเจือ³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

²ดร., บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ศาสตราจารย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตาในทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทางด้านกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพจิตมีความสำคัญมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากคุณภาพจิตที่ดีเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาต่าง ๆ สำหรับการดำเนินชีวิตที่ดี หลักปรัชญาปารมิตาเน้นเรื่องความไม่ยึดมั่นถือมั่นที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เน้นเรื่องความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย และมีหลักยึดเหนี่ยวที่ไม่ยึดติดและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขแท้ตามความเป็นจริง โดยใช้หลักพลัง 4 คือ พลังสร้างสรรค์ พลังร่วมมือ พลังปรับตัว และพลังแสวงหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความสุขแท้จากการใช้ปัญญา

คำสำคัญ : ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, ปรัชญาปารมิตา, คุณภาพชีวิต

Abstract

This research aims to study the development of the quality of life based on the Paramita philosophy in the moderate Postmodern Philosophy. The findings showed that the development of good quality of life is necessary to develop both physical, mind and spiritual, especially the development of mental quality is very important in improving the quality of life due to good mental quality as the basis to solve various problems for a good lifestyle. Our philosophy is to emphasize the commitment of non-attachment. Which the moderate Postmodern Philosophy, which focuses on unity in diversity. And It has a non-attachment principle and can live in true happiness. Supplemented by the use of the four power principles: creative power, cooperation power, adaptation power, and requisition power for the development of quality of life with happiness from the use of intelligence.

Keywords: Moderate Postmodern Philosophy, the Paramita philosophy, Quality of life

บทนำ

โลกในปัจจุบันเป็นโลกยุคดิจิทัล สังคมมนุษย์มีการพัฒนาทางวัตถุอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ได้สร้างเทคโนโลยีหลากหลาย ช่วยให้ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสะดวกสบายมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน แต่ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อกลุ่มคนที่ปรับตัวตามไม่ทันซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม ผลที่ตามมาคือความทุกข์ซึ่งเกิดจากความขัดแย้ง ทั้งด้านชีวิตส่วนตัว ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของ ธรรมชาติ ตลอดจนความตกร่ำทางคุณธรรมและจริยธรรม ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความเจริญของวิทยาการสมัยใหม่ซึ่งเป็นผู้มีปัญหาจะแสวงหาแนวทางรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม และการปรับเปลี่ยนที่สมบูรณ์นั้นจะต้องทำพร้อมกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ

การพัฒนาทางจิตวิญญาณ เป็นการพัฒนาขั้นสำคัญที่สุดเพราะบุคคลผู้มีพัฒนาการทางจิตวิญญาณจะเป็นผู้ที่อยู่อย่างเรียบง่าย เป็นสุข ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็มีแต่ความสงบร่มเย็น ไม่สร้างปัญหา ยอมรับได้กับทุกความเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน อีกทั้งยังเป็นผู้ช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมได้อย่างยอดเยี่ยม ช่วยนำพาพัฒนาสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ทั้งช่วยสร้างความสามัคคีกลมเกลียวปรองดองให้เกิดขึ้น ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพจิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นหน้าที่หลักที่มนุษย์จะต้องกระทำและควรเป็นเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต การพัฒนาจิตจะสามารถทำให้มนุษย์พบสุขแท้ตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีแต่การแก่งแย่งแข่งขัน การทำลายซึ่งกันและกันเพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นหนึ่งในหน้าที่การงานหรือเพื่อสร้างฐานะ หากจิตใจตกต่ำก็จะไม่สามารถเอาตัวรอดจากความโหดร้ายนี้ได้ แต่ถ้าบุคคลใดมีจิตใจที่เข้มแข็งอ่อนโยนย่อมจะต้องผ่านพ้นทุกปัญหาไปได้ ด้วยการแก้ปัญหาพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีสติมีวิจารณ์ญาณ การพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้และปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดี มีดุลยภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างการเดินทางชีวิตกับสภาพแวดล้อมอย่างรู้เท่าทัน แสวงหาแนวทางที่ยั่งยืนด้วยการพึ่งพาตนเองอย่างไม่ยึดติด การรู้จักยับยั้งความต้องการของตนให้อยู่ในขอบเขตที่พอเหมาะพอดี ใช้ความรู้และสติปัญญาของตนในทางสร้างสรรค์ ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียนให้โทษนับเป็นการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ดังนั้น การฝึกให้เกิดสัมมาทิฐิจึงเป็นรากฐานของการฝึกและพัฒนาตนเองให้มีปัญญารู้ตามความเป็นจริง สามารถแก้ไขปัญหต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาค้นคว้าพระสูตรหนึ่งของพระพุทธศาสนานิกายมหายานชื่อว่า “ปรัชญาปารมิตาหทัยสูตร” มีความหมายตามตัวอักษรว่า “พระสูตรอันเป็นหัวใจแห่งปฏิบัติอันยอดเยี่ยมแห่งความรู้แจ้ง” พระสูตรพรรณนาถึงการบรรลุธรรมของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรที่เกิดจากการเพ่งวิปัสสนาอย่างล้าลึกจนเกิดปัญญา (ปรัชญา) ด้วยการพิจารณาเล็งเห็นว่าสรรพสิ่งล้วนว่างเปล่า หัวใจหลักของพระสูตรระบุว่า “รูปคือความว่างเปล่า ความว่างเปล่าคือรูป รูปไม่อื่นไปจากความว่างเปล่า ความว่างเปล่าไม่อื่นไปจากรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณก็ว่างเปล่า” นับเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา เมื่อเห็นแจ้งในรูปเป็นความว่างเปล่า ความยึดมั่นในอัตตาย่อมไม่มี ความหลงในสรรพสิ่งย่อมถูกทำลายไป ธรรมชาติแท้ของสรรพสิ่งก็บังเกิดขึ้นในจิต นั่นคือ มหาปัญญาบังเกิดขึ้น เมื่อได้เห็นแจ้งถึงความว่างเปล่าความเมตตากรุณาในสรรพสิ่งที่เป็นธรรมชาติแท้ก็บังเกิดขึ้น หลักการละวางความยึดมั่นถือมั่นในปรัชญาปารมิตานี้ตรงกับแนวคิดของหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในเรื่องของการเปิดใจกว้างยอมรับข้อมูลที่หลากหลาย ยึดเหนี่ยวโดยไม่ยึดติด และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (moderate postmodern philosophy) เป็นกระแสดคิดที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นให้เกิดการดูแลและพัฒนาตนเองอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical mind) ด้วยความสนใจใฝ่รู้และแสวงหาข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจเหตุผลและความเป็นความเป็นจริงของชีวิต โดยไม่สนับสนุนให้ปักใจเชื่อข้อมูลที่ได้รับฟังมาทันทีหากยังไม่ได้รับการยืนยันจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ การแสวงหาความสุขแท้ นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐาน มุมมอง ระบบคิดหรือกระบวนการตรรกะของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ

ศึกษาค้นคว้าปรัชญาปารมิตาหทัยสูตร พระสูตรว่าด้วยปัญญาที่สมบูรณ์พร้อมหรือปัญญาบารมีและนำมาประยุกต์ใช้ตามแนวคิดของหลักปรัชญานวศตวรรษกลาง เพื่อนำแนวความคิดแนวทางปฏิบัติจากพระสูตรและหลักปรัชญามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นอย่างมีความสุขแท้ตามความเป็นจริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาปารมิตาที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนศตวรรษกลาง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้ากรอบความคิดของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากปรัชญาปารมิตาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนศตวรรษกลาง หลักการพัฒนาคุณภาพจิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการใช้ปัญญาอย่างมีวิจรรณญาณ จากข้อมูลที่สืบค้นได้จากเอกสารต่างๆ ภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2562

ทบทวนวรรณกรรม

1. ปรัชญากระบวนทรรศน์หลังนศตวรรษ (Post-Modern Philosophy) เป็นกระแสที่ไม่มีขอบเขตเริ่มต้นชัดเจนแต่เป็นการปรับท่าทีต่อการใช้ปรัชญา โดยชี้ว่าปัญหาใหญ่ของโลก เช่น สงครามโลกล้วนเกิดจากความยึดมั่นถือมั่น (attachment) ของผู้ถือปรัชญายุคก่อนหน้าทั้งสิ้น การค้นหาความเป็นจริงตามแนวคิดทางอภิปรัชญาที่เกิดขึ้นตามแนวคิดกระบวนทรรศน์หลังนศตวรรษ เกิดจากการต่อต้านแนวทางวิทยาศาสตร์และกระบวนกรทางสังคมที่เรียกว่านศตวรรษภาพ ปรัชญามองว่าความรุนแรงของสงครามเกิดจากการพัฒนาวิทยาศาสตร์ตามปรัชญาสมัยใหม่ (modern philosophy) ปรัชญาหลังนศตวรรษกลางเป็นกระแสดิที่มุ่งเน้นความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย สามารถอ่านความคิดของผู้อื่นได้มากขึ้น ร่วมมือกับผู้อื่นได้โดยไม่จำเป็นต้องคิดเหมือนกัน สามารถยึดเหนี่ยวเพื่อให้มีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัดได้โดยไม่ยึดติด ไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าความคิดของตนนั้นถูกต้องแต่เพียงฝ่ายเดียว กระแสดิของปรัชญาหลังนศตวรรษกลางไม่เน้นการรื้อทุกอย่างทิ้งแต่ให้ใช้ปัญญาในการย้อนอ่านใหม่หมดไม่ลดละอะไรเลย จากนั้นให้อ่านทำความเข้าใจพิจารณาอย่างมีวิจรรณญาณ เพื่อเก็บสิ่งที่แน่ใจว่าจะสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตและเข้าถึงความเป็นจริงความสุขที่แท้จริงได้

วิถีทางที่จะทำให้เกิดความสันติสุขได้นั้นต้องไม่มีการยึดมั่นถือมั่น กิรติ บุญเจือ (2545, 197) ได้กล่าวไว้ว่า การยึดมั่นถือมั่นเป็นเหตุให้เกิดการแบ่งแยก การแบ่งแยกเป็นเหตุให้เกิดการแข่งขัน การแข่งขันเป็นเหตุให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน ความไม่ไว้วางใจกันเป็นเหตุให้เกิดการทำลายกัน แนวทางที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนคือ ควรหันหน้ามาปรึกษาหารือกันให้รอบคอบ และเปิดโอกาสให้พิจารณารับส่วนดีจากทุกส่วนทุกทางสามารถร่วมมือกันได้โดยไม่ต้องคิดเหมือนกัน สร้างบรรยากาศเอกภาพในความหลากหลาย ช่วยเสริมกันและกันโดยความไม่ยึดมั่นถือมั่นนำไปสู่การแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบนำไปสู่การส่งเสริมกัน การส่งเสริมกันนำไปสู่ความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจกันนำไปสู่ความร่วมมือกัน ความร่วมมือกันนำไปสู่สันติภาพ ดังนั้นแนวทางการสร้างกระบวนทรรศน์ใหม่นี้จะเป็นแนวทางที่ส่งเสริมสันติสุขของโลกได้ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากความรู้ได้อย่างถูกต้องที่สุดในแนวทางการแสวงหาความรู้ของปรัชญา

2. ปรัชญาปารมิตา เป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พุทธศาสนาชื่อ “ปรัชญาปารมิตาสูต” พระสูตรพูดถึงการเจริญปัญญาบารมีโดยเน้นเรื่องการบรรลุญาณตรศนระด้วยปัญญาญาณอันลึกซึ้ง ชาวพุทธเรียกว่าความว่างหรือสุญญตา ธรรมบรรยายขององค์ทะเลลามาและจากอรรถกถาที่เบตที่เขียนขึ้นในศตวรรษที่ 15 ได้

อธิบายพระสูตรนี้ ว่าคัมภีร์มีนัยยะแฝงเป็นเรื่องของการปฏิบัติธรรมขั้นสูง ที่นำไปสู่การตรัสรู้สำหรับผู้ที่ตั้ง
ปณิธานปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ หัวใจของปรัชญาปารมิตาคือความกรุณาและปัญญาที่ผสานกันอย่างแนบ
แน่น (องค์ทะไลลามะ, 2559) พุทธจริยศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์พระโพธิสัตว์ หลักโพธิจิต หลักมหา
กรุณา ล้วนมีรากฐานมาจากปรัชญาปารมิตา สารสำคัญทางจริยธรรมของปรัชญาปารมิตาก็คือสภาพสุญญ
ตา ในความว่างจะไม่มีความเห็นแก่ตัวหลงเหลืออยู่ เป็นความเต็มบริบูรณ์ด้วยปัญญา ในภาวะเช่นนี้ความ
แตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นก็ไม่มีอีก มีแต่ความเมตตาสงสารในสัตว์ทั้งหลาย เพราะมีความเข้าใจในสิ่ง
ทั้งปวงตามความเป็นจริงว่าอยู่ในสภาพสุญญตา ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขาได้อีก คำสอนในปรัชญาปารมิ
ตาสุดท้ายสูตรนำไปสู่ความกรุณาและมุกิตตาในสัตว์ทั้งหลาย ด้วยความต้องการสร้างความรักแบบพระโพธิสัตว์
ให้มีในตน ตัวตนที่เห็นแก่ตัวไม่หลงเหลืออยู่ ความสมบูรณ์ทางจริยธรรมจะบังเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยหลัก
ปรัชญาปารมิตา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปรัชญา
กำหนดขั้นตอนไว้ ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แยกประเด็น
3. ศึกษาเชิงปรัชญาเพื่อการวิจัย
4. ประมวลผลการศึกษาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มนุษย์ต้องการปัจจัย 4 เพื่อการดำรงชีพ คือ
อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หากว่าผู้ใดยังมีไม่ครบก็ต้องดิ้นรนแสวงหาให้ครบ เมื่อมีทุก
อย่างเพียงพอแก่ความต้องการทางโลกแล้ว สิ่งที่มีมนุษย์ต้องการในลำดับถัดไปคือผลที่ตอบสนองทางใจ
ต้องการพึ่งพาปัจจัยที่สูงกว่าที่พึ่งได้ในระดับวัตถุ เพราะการยึดติดในวัตถุสิ่งของไม่ได้ให้ความสุขแท้ตามความ
เป็นจริง ทุกสิ่งมีเข้ามาและมีวันจากไป เมื่อยังไม่พบที่สุดของความสุขมนุษย์จึงแสวงหาจนพบคำสอนทาง
ศาสนา ซึ่งมีอยู่จำนวนมากและสามารถตอบสนองต่อความต้องการเหนือระดับวัตถุของจิตใจมนุษย์ได้ เนื้อหา
ของทุกศาสนาเชื่อว่ามิโลกหน้าที่มีความสืบเนื่องจากชีวิตในโลกนี้ เมื่อเชื่อว่ามิโลกหน้าที่ต้องสั่งสมความดีใน
โลกนี้ เพื่อให้มิโลกหน้าที่สมบูรณ์และเพียบพร้อม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ เชื่อว่าทุกคนสามารถพัฒนาจิตไปสู่ความเป็น
มนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ด้วยความเพียร พระพุทธศาสนามองว่าการได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นโอกาสที่หาได้ยากยิ่ง การ
ได้เกิดเป็นมนุษย์และเทวดาเป็นผลมาจากกุศลกรรมที่ทำมาในอดีต กุศลกรรมเหล่านั้นทำให้ความสัมพันธ์ที่ดี
กับผู้อื่น มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีชีวิตที่เป็นสุข สงบ ปราศจากความทุกข์ความเจ็บปวดมารบกวนร่างกายและจิตใจ
เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือการบรรลุนิพพาน เพื่อที่จะได้ข้ามพ้นการเวียนว่ายตายเกิดและพ้นจาก
ทุกข์ที่มาพร้อมการเวียนว่ายตายเกิด ศาสนาพุทธสอนให้มนุษย์จัดการชีวิตด้วยการลงมือปฏิบัติ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น
ในชีวิตล้วนเกิดจากกระทำของตนเอง สิ่งที่ได้รับและสภาพความเป็นอยู่มิได้เกิดมาจากการอ้อนวอนขอพรจาก
พระเป็นเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พุทธศาสนามีวิธีการมากมายเพื่อช่วยให้ผู้คนเข้าถึงความสงบ มีสมดุลงภายใน มี
ความกรุณา หัวใจของพระพุทธศาสนาจึงประกอบด้วยความเข้าใจในการปฏิบัติและการรู้แจ้งในพระธรรม
แนวทางปฏิบัติเพื่อความเปลี่ยนแปลงทางจิตนี้เรียกว่าธรรมะ หมายถึงแบบแผนของความจริง เป็นกฎ

ธรรมชาติและจักรวาลที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ หลักธรรมคำสอนและหลักปฏิบัตินำไปสู่เป้าหมายของพระพุทธศาสนาคือการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง การเป็นอิสระจากความยึดติด โดยเฉพาะความยึดมั่นถือมั่นว่ามีความจริงซึ่งเที่ยงแท้ถาวร ไม่ว่าจะเป็ความเที่ยงแท้ถาวรของโลกภายนอกหรือความเที่ยงแท้ของตัวตนภายในของแต่ละบุคคล

ปรัชญาปารมิตาหุทัยสูตรเป็นหนึ่งในหลักธรรมสำคัญของศาสนาพุทธนิกายมหายาน พระสูตรนี้พรรณนาถึงการบรรลุธรรมของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เกิดจากการเพ่งวิปัสณาจนเกิดปัญญาบารมีพิจารณาเห็นว่าสรรพสิ่งทั้งปวงว่างเปล่า เมื่อเห็นแจ้งในรูปเป็นความว่างเปล่าความยึดมั่นถือมั่นในอัตตาก็ไม่มีความหลงใหลในสรรพสิ่งถูกทำลายไป เมื่อเลิกยึดติดในรูป ความรักความเมตตาและกรุณาในสรรพสิ่งที่เป็นธรรมชาติแท้ก็เกิดขึ้น หุทัยสูตรปฏิเสธความมีอยู่ของตัวตนที่เที่ยงแท้ของทุกสิ่งโดยไม่มีข้อยกเว้น ปฏิเสธสถานะของขันธห้า แสดงให้เห็นถึงปัญญาที่เป็นกุญแจสำคัญของพุทธศาสนา การจะปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริง จะทำได้ก็ต่อเมื่อเลิกมองโลกและตนเองอย่างยึดมั่น เมื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นในทุกสิ่งว่าเป็นของเรา ก็จะทำให้เปิดใจกว้างยอมรับสิ่งรอบตัวได้อย่างไม่มีอคติ และการพิจารณาทุกสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยปัญญาไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินใจ ทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างดี

หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพปัญญาให้มนุษย์ทำการคิด วิเคราะห์ แยกแยะทุกสิ่งอย่างมีวิจารณ์ญาณ ส่งผลให้สามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดูแลพัฒนาตนเองได้ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณอย่างเป็นระบบ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นการใช้แนวคิดพลัง 4 ได้แก่ 1) พลังสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพลังของคุณภาพชีวิตที่มาจากปัญญาญาณปัญญา คิดหรือทำสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนเป็นการเพิ่มความก้าวหน้า เสริมสร้างสติปัญญา การเรียนรู้ นำไปสู่การแก้ปัญหา 2) พลังปรับตัว การปรับตัวเป็นการดัดแปลงหรือประยุกต์ใช้ให้มีคุณประโยชน์ ปราศจากโทษ การปรับตัวทำได้โดยการวางท่าทีด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ไม่มีอคติ ไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งที่ตนเชื่อถูกต้องฝ่ายเดียว 3) พลังร่วมมือ เป็นการประสานความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วม การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การร่วมแรงร่วมใจยอมให้ผลสำเร็จที่ดีกว่าเสมอ 4) พลังแสวงหา เป็นศักยภาพทางปัญญาที่สามารถคิดค้นหาสิ่งที่ขาดหายไปเพิ่มเติมให้กับชีวิตอยู่เสมอ หลังแห่งการแสวงหาที่นอกจากจะช่วยให้เกิดการพัฒนายังไม่หยุดยั้งในโลกนี้ ยังมีศักยภาพในการสามารถเข้าใจถึงโลกหน้าด้วยการหยั่งรู้ได้อีกด้วย

การส่งเสริมให้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การใช้ปัญญาพิจารณาทุกสิ่งอย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยไม่ยึดมั่นถือมั่น เป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถนำหลักธรรมในปรัชญาปารมิตามาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

อภิปรายผล

ความสุขที่ได้จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากความอยากรู้อยากฉลาดของมนุษย์นำไปสู่การสนใจในเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่ได้มีการคิดและตกทอดไว้จนถึงปัจจุบัน หลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการพัฒนาสุขภาพปัญญาให้สูงขึ้น โดยเฉพาะสุขภาพปัญญาของตนเองและการทำดีมีสุขทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม ปรัชญาเป็นวิชาที่เกิดจากการคิดของมนุษย์ เมื่อมนุษย์คิดและมีคำถามก็จะคิดต่อเพื่อหาคำตอบ ทุกการคิดในทุกเรื่องที่มีมนุษย์สนใจอยากรู้ต้องคิดให้ถึงระดับปรัชญา คือคิดให้ถึงเรื่องของความเป็นจริงและสิ่งค้ำประกันความจริง เพราะปรัชญาเน้นให้มองหาคำตอบทุกคำตอบที่เป็นไปได้ สมรรถภาพคิดของมนุษย์จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่สมรรถภาพของสมองเท่านั้น หากแต่มีปัจจัยอื่นที่เชื่อมโยงกับจิตด้วย

โลกในยุคปัจจุบัน มนุษย์ต่างก็ดิ้นรนแก่งแย่งแข่งขันกันจนลืมนึกถึงพัฒนาคุณภาพของจิตใจ มุ่งเอาชนะกัน เพื่อความเป็นใหญ่ แสวงหาความสนุกสนานสะดวกสบายจนละเลยการทำความคิด ไม่เห็นความสำคัญของการมี เมตตาที่มีความกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย การมองเห็นแต่ประโยชน์เฉพาะหน้าและพยายามทำให้ ได้มาเป็นของตนโดยไม่สนใจวิธีการว่าถูกต้องหรือไม่ ทำให้คนส่วนใหญ่ประสบปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้าทั้งร่างกาย และจิตใจ เพราะขาดการพัฒนาจิตใจที่เป็นเรื่องสำคัญ การพัฒนาจิตสามารถนำไปสู่การมีปัญญาที่ค้นพบ ความสุขแท้ตามความเป็นจริงได้ กระแสปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสนับสนุนสังคมให้หันกลับมาให้ความสำคัญแก่จิตใจ ด้วยการปลูกกระแสจริยธรรมที่ตกต่ำลงให้กลับมามั่นคงมากยิ่งขึ้น ทั้งส่งเสริมความเป็น เอกภาพในความหลากหลายเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้คิด วิเคราะห์ จากประสบการณ์ทั้งเก่าและใหม่ การรื้อ อ่านใหม่หมดและการเปิดใจยอมรับความเห็นต่าง การเลิกยึดมั่นถือมั่นจะทำให้มนุษย์ในสังคมมีเมตตากรุณา ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมากยิ่งขึ้น

ปรัชญาปารมิตามีเป้าหมายในการยกระดับจิตเพื่อเข้าสู่สุญญตาหรือความว่าง พระสูตรมุ่งเน้นให้ผู้นับ ถือศรัทธานำไปปฏิบัติจึงจะเกิดผล เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง เมื่อเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพระสูตรแล้ว ก็จะสามารถนำปัญญาที่เกิดขึ้นนี้มาพัฒนาระดับคุณภาพจิตได้ การละความยึดมั่นถือมั่นที่มีอยู่ทำให้มีปัญญา พิจารณาทุกเรื่องทุกเหตุการณ์ได้อย่างมีเหตุมีผล ซึ่งหลักการนี้ผู้ที่มีความเชื่อถือนำมาปฏิบัติจะเห็นผลที่ เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อจิตดีมีกำลัง ใจกายก็จะดีตามไป ด้วย ทำให้ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขด้วยปัญญา สอดคล้องกับหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่ส่งเสริมให้ใช้ ปัญญาพิจารณาทุกปัญหาด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ สำหรับผู้ที่ไม่มีความเชื่อเรื่องโลกหน้า เรื่องจิต ก็สามารถใช้ หลักปรัชญานี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อพบกับความสุขแท้ได้ ด้วยการใช้พลัง 4 คือ พลังสร้างสรรค์ พลัง ร่วมมือ พลังปรับตัว และพลังแสวงหา

ปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง จึงเป็นปรัชญาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางกายและจิตที่ตอบสนองต่อ ปรัชญาปารมิตาในระดับขั้นเบื้องต้นที่มีเป้าหมายในระดับสูงเพื่อยกระดับจิตใจเข้าสู่สุญญตาหรือความว่าง

เอกสารอ้างอิง

กীরติ บุญเจือ. (2545ก). **ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จ้อหั้น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา.**

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเซนต์จ้อหั้น.

_____. (2546ก). **ชุดเซนต์จ้อหั้น สอนปรัชญาภาษาง่าย เล่มต้น ปรัชญาประจำชาวบ้าน.**

กรุงเทพมหานคร: ฐานบัณฑิต.

_____. (2551). **คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล.** กรุงเทพมหานคร: เซน ปรีนตั้ง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย.** (ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ 11).

กรุงเทพมหานคร มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมบัณฑิต (2561) **พระไตรปิฎกฉบับสากล: วิธีธรรมจากพุทธปัญญา.** พระนครศรีอยุธยา มหาจุฬา

ลงกรราชวิทยาลัย.

องค์ทะเลลามะ. (2559) **ปรัชญาปารมิตาหทัยสูตร.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลิมทอง.